

Lieta C-454/20**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2020. gada 23. septembris

Iesniedzējtiesa:

Rayonen sad Lukovit (Lukovitas rajona tiesa, Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 23. septembris

Apsūdzības izvirzītāja:

Rayonna prokuratura Lukovit

Apsūdzētais kriminālprocesā:

AZ

Pamatlietas priekšmets

Kriminālprocess, uzsākts pēc *Rayonna prokuratura Lukovit* (Lukovitas prokuratūra, Bulgārija) lēmuma, ar kuru ierosināts atzīt par vainīgu apsūdzēto AZ kriminālpārkāpuma izdarīšanā pēc Kriminālkodeksa (*Nakazatelen Kodeks, NK*) 345. panta 2. punkta par pienācīgi neregistrēta mehāniskā transportlīdzekļa vadīšanu, pārkāpjot Ceļu satiksmes likuma (*Zakon za dvizhenieto po patitshtata, ZDvP*) 140. panta 1. [un 2.] punktu un 2000. gada 24. marta Noteikumus Nr. 1-45 par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju reģistrāciju, paziņošanas kārtību, ekspluatācijas pārtraukšanu un nodošanu ekspluatācijā, reģistrācijas pārtraukšanu uz laiku, noņemšanu no uzskaites un atjaunošanu uzskaitē, kā arī datu sniegšanas procedūru par reģistrētajiem transportlīdzekļiem (*Naredba N.° I-45 ot 24.03.2000 za registrirane, otchet, spirane ot dvizhenie i puskane v dvizhenie, vremenno otnemane, prekratyavane i vazctanovyavane na registratsiyata na motornite prevozi sredstva i remarketa, tegleni ot tyach i reda za predoctavyane na dani za registrirane patni prevozni sredstva*), un, pamatojoties uz Kriminālkodeksa 78.a panta 1. punktu, atbrīvot viņu no kriminālatbildības un uzlikt viņam administratīvo sodu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta otrā daļa.

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas par vienu un to pašu darbību, proti, pienācīgi neregistrēta mehāniskā transportlīdzekļa vadīšanu, vienlaicīgi paredz administratīvo un kriminālatbildību, nepastāvot kritērijiem, kuri ļautu objektīvi klasificēt sabiedrisko bīstamību?
2. Ja Eiropas Savienības Tiesa uz pirmo jautājumu atbild noliedzoši: kādas pilnvaras ir valsts tiesai, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tiesību principu efektīvu piemērošanu?
3. Vai procesuāla iespēja tiesai attaisnot personu, kura apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, uzliekot tai administratīvo sodu, ir pietiekama garantija pret tiesību aktu patvaļīgu piemērošanu?
4. Vai sodīšana ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam par noziedzīgu nodarījumu – pienācīgi neregistrēta mehāniskā transportlīdzekļa vadīšanu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 3. punkta izpratnē ir samērīga?

Eiropas Savienības tiesību akti un judikatūra

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 5. panta 1. punkts

Līgums par Eiropas Savienību, 6. panta 3. punkts

Līgums par Eiropas Savienības darbību, 90. pants un 91. panta 1. punkta c) apakšpunkts

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 49. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/45/ES (2014. gada 3. aprīlis) par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/46/ES (2014. gada 3. aprīlis), ar ko groza Padomes Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem

Spriedums, 2007. gada 3. maijs, *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, 49. un 50. punkts)

Spriedums, 2019. gada 12. februāris, TC (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 59. un 60. punkts)

Valsts tiesību akti

Kriminālkodekss (*Nakazatelen Kodeks*), **345. panta 2. punkts**, kurā ir reglamentēti pārvadājumu nosacījumi, un atbilstoši kuram 1. punktā paredzēto sodu (brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai naudas sodu no 500,00 līdz 1000,00 levām [BGN] piespriež arī personai, kura vada pienācīgi neregistrētu mehānisko transportlīdzekli, kā arī **78.a pants**, kurā ir izvirzīti nosacījumi, kuru gadījumā tiesa pilngadīgu personu var atbrīvot no kriminālatbildības un uzlikt tai administratīv sodu.

Kriminālprocesa kodekss (*Nakazatelen-protsesualen Kodeks*): **301. panta 1. punkts** par jautājumiem, kurus vērtē tiesa un izlemj, pasludinot spriedumu, kā arī **301. panta 4. punkts** un **305. panta 6. punkts** par administratīvā soda uzlikšanu.

Ceļu satiksmes likums (*Zakon za dvizhenieto po patishtata*), **140. panta 1. punkts**, atbilstoši kuram pa publiskas lietošanas ceļiem drīkst braukt tikai mehāniski transportlīdzekļi, kuri ir reģistrēti un kuriem šim nolūkam paredzētajās vietās ir piestiprinātas valsts reģistrācijas numura zīmes, un **2. punkts**, atbilstoši kuram nosacījumus un reģistrācijas procedūru nosaka iekšlietu ministra izdoti noteikumi, kā arī **175. panta 3. punkts**, kurā ir paredzēts, ka transportlīdzekļa vadītāju, kurš vada mehānisku transportlīdzekli, kas nav pienācīgi reģistrēts, vai arī ir reģistrēts, bet nav aprīkots ar valsts reģistrācijas numura zīmēm, soda ar transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu uz laiku no 6 līdz 12 mēnešiem, kā arī uzliek administratīvo sodu.

2000. gada 24. marta Noteikumi Nr. 1-45 par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju reģistrāciju, paziņošanas kārtību, ekspluatācijas pārtraukšanu un nodošanu ekspluatācijā, reģistrācijas pārtraukšanu uz laiku, noņemšanu no uzskaites un atjaunošanu uzskaitē, kā arī datu sniegšanas procedūru par reģistrētajiem transportlīdzekļiem (*Naredba N° I-45 ot 24.03.2000 za registrirane, otchet, spirane ot dvizhenie i puskane v dvizhenie, vremenno otnemane, prekratyavane i vazctanovyavane na registratsiyata na motornite prevozi sredstva i remarketa, tegleni ot tyach i reda za predoctavyane na dani za registrirane patni prevozni sredstva*), **1. panta 1. punkts**, atbilstoši kuram šie noteikumi paredz nosacījumus un procedūru to mehānisko transportlīdzekļu reģistrācijai, kuri atrodas Bulgārijas fizisko un juridisko personu īpašumā, un **2. punkts**, kurā ir paredzēts, ka šos noteikumus tieši piemēro arī Eiropas Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2020. gada 29. maijā policijas pārbaudes laikā tika apturēts apsūdzētais AZ, kurš vadīja motociklu bez valsts reģistrācijas numura zīmes. Pārbaudot Iekšlietu ministrijas sistēmā, tika konstatēts, ka apsūdzētajam nebija tiesību vadīt mehānisku transportlīdzekli un vadītais motocikls nebija reģistrēts Iekšlietu ministrijas centrālajā datu bāzē “Autotransporta kontrole”.
- 2 AZ tika sastādīti divi protokoli par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, viens no tiem – par motocikla vadīšanu, kas nebija pienācīgi reģistrēts un aprīkots ar valsts reģistrācijas numura zīmi, kas ir Ceļu satiksmes likuma 140. panta 1. punkta pārkāpums.
- 3 Tika uzsākts arī paātrinātais process kriminālprocesā sakarā ar kriminālpārkāpumu, kas paredzēts Kriminālkodeksa 345. panta 2. punktā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Apsūdzētā aizstāvība uzskata, ka nodarījums esot administratīvais pārkāpums, un, ņemot vērā apsūdzētā personību, viņa pozitīvo raksturojumu, kā arī faktu, ka viņš iepriekš nav bijis tiesāts, tas neesot noziedzīgs nodarījums.
- 5 Lēmumā, ar kuru uzsākts kriminālprocess, nav norādīts prokurora skaidrs viedoklis, ka konkrētajā gadījumā nodarījums būtu bīstams sabiedrībai tādā apmērā, ka attiecīgā darbība jākvalificē kā noziedzīgs nodarījums, nevis kā administratīvais pārkāpums.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Atbilstoši Direktīvas 2014/45/ES un Direktīvas 2014/46/ES apsvērumiem transportlīdzekļu reģistrācijas un to tehniskās kontroles kārtība ir daļa no Eiropas Savienības pasākumiem, kam jānodrošina, ka transportlīdzekļi to lietošanas laikā tiek uzturēti drošā stāvoklī, kā arī tas, ka jābūt iespējai apturēt atļauju izmantot transportlīdzekli ceļu satiksmē, ja transportlīdzeklis rada tūlītēju risku ceļu satiksmes drošībai.
- 7 Pirmreizējā reģistrācija nodrošina, ka administratīva iestāde ir izdevusi atļauju transportlīdzekļa ekspluatācijai ceļu satiksmē. Šo atļauju var apturēt, ja [transportlīdzekļa] tehniskais stāvoklis rada risku [ceļu] satiksmei.
- 8 Bulgārijas Republika šos tiesību aktus ir transponējusi ar Ceļu satiksmes likumu un Noteikumiem. Šie abi tiesību akti konkrēti paredz nosacījumus [transportlīdzekļu] pirmreizējai reģistrācijai, ekspluatācijas pārtraukšanai, reģistrācijas pārtraukšanai uz laiku un izslēgšanai no reģistra pēc savas iniciatīvas.
- 9 Valsts tiesībās ir paredzēti sodi par šo transponēšanas tiesību aktu pārkāpumu. Par “pienācīgi neregistrēta mehāniskā transportlīdzekļa vadīšanu, izmantojot

publiskas lietošanas ceļus” ir paredzēta divu veidu atbildība – administratīvā atbildība un kriminālatbildība.

- 10 Izskatāmajā lietā ir konstatējama objektīvo pazīmju, kas ietvertas nosacījumos attiecībā uz administratīvo pārkāpumu saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 175. panta 3. punktu un noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar Kriminālkodeksa 345. panta 2. punktu, pilnīga atbilstība.
- 11 Valsts tiesībās nav paredzēts, kādi ir objektīvie kritēriji, kas jāizmanto, lai noteiktu sabiedriskās bīstamības pakāpi, tātad pakāpi, balstoties uz kuru konkrētu darbību kvalificē kā administratīvo pārkāpumu vai kā noziedzīgu nodarījumu. Netiek ņemtas vērā arī dažādās situācijas, kuru gadījumā jāsecina pienācīgas reģistrācijas neesamība, proti, pirmreizējās reģistrācijas neesamība, izslēgšana no reģistra pēc savas iniciatīvas, tehnisku trūkumu dēļ apturēta atļauja piedalīties ceļu satiksmē, beidzies pagaidu reģistrācijas termiņš utml.
- 12 Neskaidrība par to, kādi apstākļi palielina sabiedrisko bīstamību līdz tādai pakāpei, ka darbību uzskata nevis par administratīvo pārkāpumu, bet gan par noziedzīgu nodarījumu, rada pretrunīgu judikatūru. Var nošķirt trīs tiesas nolēmumu grupas. Pirmajā grupā ietilpst nolēmumi, kuros tiesa piekrīt prokuratūras viedoklim. Otrajā grupā ietilpst nolēmumi, kuros tiesa atzīst, ka apsūdzētais nav vainīgs viņam inkriminētajā nodarījumā, presumējot, ka tas nav noziedzīgs nodarījums, bet gan administratīvais pārkāpums, par kura izdarīšanu viņam uzliek Ceļu satiksmes likumā paredzēto sodu. Trešajā grupā ietilpst nolēmumi saistībā ar iebildumu par prokurora priekšrakstu par sodu, ar ko personai uzliek administratīvo sodu par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu un par ko ir zināms, ka prokurora priekšraksts par sodu ir ticis pieņemts pēc tam, kad prokuratūra ir izbeigusi kriminālprocesu.
- 13 Atsaucoties uz iepriekš minētajiem valsts tiesību aktiem un valsts judikatūru, iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai Bulgārijas tiesību normas, kurās ir paredzēta kriminālatbildība par mehānisko transportlīdzekļu reģistrācijas režīma, kas ir daļa no Eiropas Savienības kopējās transporta politikas, pārkāpumu, ir saderīgas ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu, kā arī samērīguma prasību.
- 14 Spriedumā, 2007. gada 3. maijs, *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261), Tiesa 49. un 50. punktā atgādina, ka “ka noziedzīgu nodarījumu un sodu [likumības] princips (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), kas ir viens no tiesību vispārējiem principiem, kuri izriet no dalībvalstīm kopējām konstitucionālajām tradīcijām, ir nostiprināts arī dažādos starptautiskos līgumos, it īpaši Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. panta 1. punktā (šajā nozīmē skat. it īpaši 1996. gada 12. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-74/95 un C-129/95 X, *Recueil*, I-6609. lpp., 25. punkts, un 2005. gada 28. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, Krājums, I-5425. lpp., 215.–219. punkts). Šis princips nozīmē, ka likumam ir skaidri jādefinē pārkāpumi un par tiem paredzētie sodi. Šis nosacījums ir izpildīts

tad, ja attiecīgā persona no atbilstošās normas formulējuma, un vajadzības gadījumā izmantojot tiesu sniegto normas interpretāciju, var uzzināt, par kādām darbībām vai bezdarbību tai iestāsies kriminālatbildība (skat. it īpaši Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā *Coëme* u.c. pret Beļģiju, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, 145. punkts).”

- 15 Iesniedzējtiesa ņem vērā arī interpretāciju saistībā ar skaidrībai un paredzamībai izvirzītajām prasībām, ko Tiesa ir sniegusi sprieduma, 2019. gada 12. februāris, TC (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108), 59. un 60. punktā, “ka tādu brīvībai noteikto garantiju mērķis kā tās, kas ir nostiprinātas gan Hartas 6. pantā, gan ECPAK 5. pantā, ir it īpaši indivīda aizsardzība pret patvaļu. Tādējādi, lai brīvības atņemšanas pasākuma īstenošana atbilstu šim mērķim, tai ir jābūt saistītai ar prasību, lai tajā nebūtu nekādu iestāžu negodprātības vai krāpšanas elementu (spriedums, 2017. gada 15. marts, *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, 39. punkts un tajā minētā judikatūra). [...] [P]ieprasītās personas turēšana apcietinājumā [...], kas smagi aizskar tās tiesības uz brīvību, ir pakļauta stingru garantiju izpildei, proti, atbilstoša juridiskā pamata esamībai, turklāt šim juridiskajam pamatam ir jāatbilst skaidrības, paredzamības un pieejamības prasībām, lai novērstu jebkādu patvaļas risku, kā izriet no šī sprieduma 58. punkta (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 15. marts, *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).”
- 16 Ņemot vērā, ka viens no Kriminālkodeksa 345. panta 2. punktā paredzētajiem sodiem ir brīvības atņemšana, pēc iesniedzējtiesas domām, ir jāievēro arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijā noteiktie kritēriji attiecībā uz brīvības atņemšanas likumību, proti, tai jānotiek likumā noteiktā kārtībā, valsts tiesību normām jāatbilst Konvencijas kvalitatīvajām prasībām (tai jābūt pietiekami nosakāmai un drošai), likuma piemērošanai jāatbilst vispārējiem Konvencijas principiem un jānodrošina personu aizsardzība pret patvaļu.
- 17 Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedumā *Medvedyev* pret Franciju uzsver, ka “likumības kritērijs [paredz], ka visiem normatīvajiem aktiem jābūt pietiekami noteiktiem, lai novērstu patvaļas risku un ļautu pilsoņiem – vajadzības gadījumā saņemot speciālista padomu –, ņemot vērā lietas apstākļus, saprātīgi paredzēt sekas, kādas var radīt konkrēta darbība”.